

"Megdöbbenéssel, a közönségesnél erősebb fájdalmat okozó érzéssel fogadta városunk lakossága a lesújtó rémhírt, hogy Ferenc Ferdinánd királyi herceg és lelkének élettársa, Hohenberg Zsófia hercegnő Szarajevóban egy gaz merényletnek estek áldozatul. Mi (...) tetemre hívjuk a királygyilkolásra bujtogató fekete nációnak vad indulatoktól elkapott, fékevesztett gyűlölségtől tajtékozó embersöpredékét. (...)

A szarajevói gaz merénylet híre Szentendrén vasárnap a délutáni órákban terjedt el. (...) Rendőrségünk azonnal intézkedett, hogy a vendéglőkben és kávéházakban a zene betiltassék. Perjéssy Sándor rendőrtiszt két rendőrközeggel járta sorra a mulatóhelyeket, amelyeknek tulajdonosai a betiltó felhívásnak eleget is tettek. Hasonló intézkedést foganatosítottak Izbégen is, hol Kostyál Józsefné vendéglőjében is szólt a zene. Minthogy az ittas állapotban lévő legények a zene beszüntetése ellen tiltakoztak s a felszólításnak nem engedelmeskedtek, s mivel többen viselkedésükkel botrányt és dulakodást idéztek elő, a hatóság emberei rendzavarás miatt több legényt feljelentettek, akik ellen az eljárás megindult." *(Szentendre és Vidéke, 19U.júUus 5.)*

"A becsületes, hazafias lelkekből kitörő lelkesedés hatalmas erővel tört ki, midőn vasárnap d.e. 10 óra után a szentendrei hazafias ifjúság a város hazafias lakosságával együtt tüntetést rendezett a háború mellett. Az emelkedett hangulatban megindult tüntető tömeg a városházáról nemzeti zászlók alatt cigányzene és a szentendrei fúvószenekar hangja mellett bejárta az egész város utcáit, folyton lelkesítő kiáltásokkal, hazafias dalok éneklésével. A menetben részt vevő nagy tömeg szüntelenül éltette a háborút, a hazát, a királyt, a hadsereget, a szövetséges államokat. (...) Szívvel-lélekkel zúgott a tömeg: Sehonnai bitang ember, ki most, ha kell, halni nem mer, .."

"Szentendrén a harcra hívó szózat mintegy hétszáz embert szólított el övéik köréből, akik hétfőn és kedden gyülekeztek a városháza mellett. A mozgósított ezredekhez tartozó tartalékosok és népfelkelők bevonulása impozáns volt. A szeles, hűvös és esős idő dacára az egész város apraja-nagyja kísérelte a behívott hadköteleseket az állomásra, felhangzottak újra a vasárnapi tüntetés kiáltásai, csak a vasútnál látszott egy-egy szemben az elválás fájdalmát jelentő könny" Kedden, az idősebb korcsoport bevonulásánál "... lehetetlen volt nem érezni azoknak a szülőknek, hitvestársaknak és gyermekeknek a fájdalmát, akik talán utoljára vettek búcsút kenyérkeresőiktől,"

Egy szentendrei fakereskedő - mint mindig -, most is szerbül beszélt a HÉV-en családjával. A kalauz a Pálffy téren átadta a rendőrségnek. "... a tér csakhamar tele lett kíváncsiakkal. «Le a

szerb kémekkel!» - hangzott fel a tömeg ajkán, a fakereskedő hiába igazolta magát. (...) Okulhatnak az esetből a íni intelligens szerb családjaink, akik kivétel nélkül beszélnek a magyar haza nyelvét, utcán, vicinálison - magyarok társaságában is -következtesen szerbül beszélnek. A mostani háborús időkben kár ilyen provokáló magatartást tanúsítani."

"Felhívjuk hatóságunk figyelmét arra, hogy a mozgósítás óta mily nagymérvű emelkedés tapasztalható a liszt, cukor, kenyér, burgonya, főzelékfélék s egyéb nélkülözhetetlen élelmi cikkeknel, s az árak napról-napra tetemesen emelkednek."

(Szentendre és Vidéke, '1914. augusztus 2.)

"Legyünk higgadtak és óvatosak! Egy beláthatatlan végű háború előtt állunk, ezért minden eshetőségre számítani kell."

(Szentendre és Vidéke, 1914. augusztus 16.)

"Van itt néhány alak, aki felhasználja a jelenlegi bonyodalmakat, széthúzást keres, s képzelt felekezeti sérelmek üszkét akarja a közvéleménybe bedobni. Fújtak már Szentendrén más szelek is, azoktól sem ijedtünk meg."

(Szentendre és Vidéke, 1914. augusztus 23.)

"Komolyan figyelmeztetjük az elégedetlen, véresszájú asszonyokat, hagyjanak fel ezekkel az izgatásokkal, mert komoly következményei lehetnek. A határban van még elég munka, csak akarat és kedv kell hozzá. Amelyik asszony pedig nem alkalmas a mezei munkára, vállalkozzék katonai ruhák varrására, azzal is lehet néhány garast szerezni."

(Szentendre és Vidéke, 1914. szeptember 13.)

"Múlt vasárnap 38 sebesült katonát hoztak városunkba. Ezek közül 28-at a szanatóriumban, 10-et pedig a legényegyletben helyeztek el, ahol már azelőtt is 5 sebesült feküdt." A sebesültek ápolását a városnak kellett biztosítani, ezért közadakozásra szólították fel a lakosságot. Néhány adomány: Kada Mihály plébános egy üveg bort, Ábrányi Emilné egy kosár paradicsomot és egy kosár barackot, dr. Weresmarthy Miklósné 12 törölközőt, 6 szappant és 2 köpőcsészét adományozott.

(Szentendre és Vidéke, 1914. szeptember 6., szeptember 27.)

• "E héten már majdnem teljesen elmaradtak az adományok. E körülmény egyedül csak annak

tudható be, hogy az utóbbi hetekben hirtelen felszökött drágaság mindnyájunk anyagi erejét leköti."

"Requirálási rendelet. Aki eltitkolja vagy elrejtí készletét, két hónapi börtönnel büntetendő."
(Szentendre és Vidéke, 1915.január31.)

- "Hirdetmény a búza, rozs, árpa és zabkészletek összeírásáról."
(Szentendre és Vidéke, 1915.február 14.)

- "Az utóbbi hetekben a liszthiány rendkívül érezhetővé vált városunkban. A pékek kénytelenek voltak beszüntetni a kenyérsütést, kereskedőink pedig nem tudták a közönség lisztszükségletét kielégíteni."
(Szentendre és Vidéke, 1915. március 7.)

- "Amikor nincs kenyér, akkor mindenütt csak az aggodalom, kétségbe-esés nyugtalanítja a lelkeket."
(Szentendre és Vidéke, 1915. március 14.)

- A polgármester tájékoztatja a testületet, hogy "... a kormány által elrendelt gabona requirálás a kívánatos eredményre nem vezetett, úgy hogy a kormány a város által igényelt 30 vagon gabona helyett mindössze 9 vagon bocsáthat rendelkezésre az új termés betakarításáig. (...) Szükséges, hogy a város közönsége a hatósággal karöltve a lehetőség határain belül maga is gondoskodjék lisztkészletének beszerzéséről és minden lehetőit elkövessen a fenyegető éhínség elhárítására. Úgyszintén gondoskodás tárgyát kell hogy képezze a zsírszükséglet biztosítása, mert a helybeli hentes iparosok saját nyilatkozatuk szerint a mutatkozó szükségletet fedezni nem képesek."
(A képviselő testület 1915. március 19-i ülésének jegyzőkönyve)

- "Olvastatott a vármegye főispánjának 1111/915. sz. rendelete a hadifoglyok alkalmazása tárgyában. (...) A felolvasott rendelet és szerződés feltételeit a képviselőtestületi közgyűlés tudomásul veszi s a folytonos behívások folytán előállott munkáshiányra való tekintettel fel-hatalmazza a polgármestert, hogy a közdülő utak javítására és egyéb munkák végzésére 50 fogoly alkalmazását kérelmezze."
(A képviselőtestület 1915.április 22-i ülésének jegyzőkönyve)

"Dr. Weisz Ármin városi orvos kérelme a hadikórházban teljesített orvosi szolgáltatások díjazása iránt.

A képviselőtestületi közgyűlés (...) a városi orvos kérelmét minden tekintetben jogosnak és méltányosnak tartja. De miután a város a hadikór-házban teljesített orvosi szolgálatok díjazására fedezettel nem rendelkezik s viszont a mai nehéz viszonyok között nemcsak hogy újabb anyagi megterhelést nem vállalhat, de a legszükségesebb kiadásoknál is a lehető legnagyobb fokú takarékosagra van kényszerítve, indítatva érzi magát arra, hogy a méltányos kérelem teljesítéséért a Nagyméltóságú m. kir. Honvédelmi Miniszter Úrhoz forduljon (...) a város tanácsa."

(A képviselőtestület 1905. december 18-i ülésének jegyzőkönyve)

• "Mit küldjünk szeretteinknek? A behívottaknak tápláló eledel kell és nem nyalánkság. Tessék tehát elővenni egy szép kenyeret és azt szeletekre vágni és sütőben szépen megpirítani és úgy kiszáritani, mint a csont, hozzá egy-két doboz tejkonzerv és kockacukor. (...) Küldhetünk még szalonnát, szappant, gyertyát, rovarport, ellenben nem szabad gyufát, benzint, öngyújtót, robbanószeret küldeni. De nagyon ajánlom a szárított kenyér küldését, mert annak a fiatalság nagyon örvend."

(Szentendrei Újság 1916. április 16.)

'A szentendrei hadikórház részére szolgáltatott adományok: özv. Krecsárevits Miklósné 6 nagy üveg befőtt, Nagy Mihályné Izbég 1 üveg savanyú paprika, 10 kg zöldség, 5 kg bab, özv. Fachleitner Mihályné 1 hordó (54 l) bor, a Vöröskereszt elnöke 1400 cigaretta, Ábrányi Emilné 20 kor. cigarettára, ifj. Schindler Mátyás 1 kosár zöldség, 5 üveg paradicsom, 1 üveg uborka, 30 db tojás, 101 bor és 100 szivar."

Április 26-án "... a közgyűlés elhatározta, hogy 24 ezer koronáig terjedő függő kölcsönt vesz fel gazdasági beruházásokra és élelmiszercikkek beszerzésére.

(Szentendrei Újság, 1916. április 30.)

Az új polgármester városfejlesztési elképzelései szerint most valóban kezdetét veszi a fellendülés. Eddig csak beszéltek róla, s úgy tűnt, hogy "... a város fejlesztésének kérdése nem egyéb, mint egy tengeri kígyó, melynek síkos hátán végig nyargalnak az emberek szokásból."

(Szentendrei Újság, 1916. május 28.)

"Lángba borult a világ, soha nem látott méretekben pusztulnak az emberek és javak. És mi, akár a tűzoltók, mentünk és mentünk. Létünkért, fennmaradásunkért harcolunk."

(Szentendrei Újság, 1.916. június 18.)

"A város képviselőtestülete (...) kimondja, hogy a katonaság részére emelendő barakkok részére a város ingyen telket bocsát rendelkezésre az ideig, amíg a katonaság a városban fog tartózkodni."

(A képviselőtestület 1918.február 23-i ülésének jegyzőkönyve)

A képviselőtestület "... felhatalmazza a város polgármesterét, hogy a Duna-parton dolgozó katonák részére a városi pénztár terhére dohányt és kenyérpótjegyet, illetve az ezen vett kenyeret bocsássa rendelkezés-re." (A helyben állomásozó katonaság 1917 nyarán felajánlotta, hogy ingyen elvégzi a Duna-part rendezési munkáit.)

(Az 1918. április 12-i testületi ülés jegyzőkönyve)

"Szentendre városban a rekvirálások alkalmával beszolgáltatott 389 q 66 kg búza, 3255 kg rozs, 244 kg liszt, 305 kg árpa, 1847 kg csöves tengeri és 218 kg morzsolt tengeri. A zsírrekvirálás folyamatban van, de számottevő eredménnyel aligha fog járni a sertések soványsága miatt." *(Foispdni bizalmas iratok, Pest Megyei Levéltár, 401. a 8.)*

"A város képviselőtestülete (...) kivételesen, és pedig a háború okozta nagy drágaságra való figyelemmel ezúttal azon tiszteletteljes kérelemmel fordul a vármegye törvényhatóságához, hogy a város szegényeinek ellátása céljára 20.000 korona azaz Húszezer korona segélyt kiutalványozni méltóztassék. (...) Az állandó segélyben részesített szegények segélyét szintén emelni kell, mert az adott 6-8 koronás havi segélyek egyáltalán nem elegendők ahhoz, hogy egy keresetképtelen ember ellátásánál figyelembe jöhessenek." *(A képviselőtestület 1918. április 12-i ülésének jegyzőkönyve)*

• 1918 októberében 62 munkára beosztott orosz hadifoglyot tartottak nyilván Szentendrén. *(A szentendrei polgármesteri hivatal iratai, Pest Megyei Levéltár, V. 372 a.)*